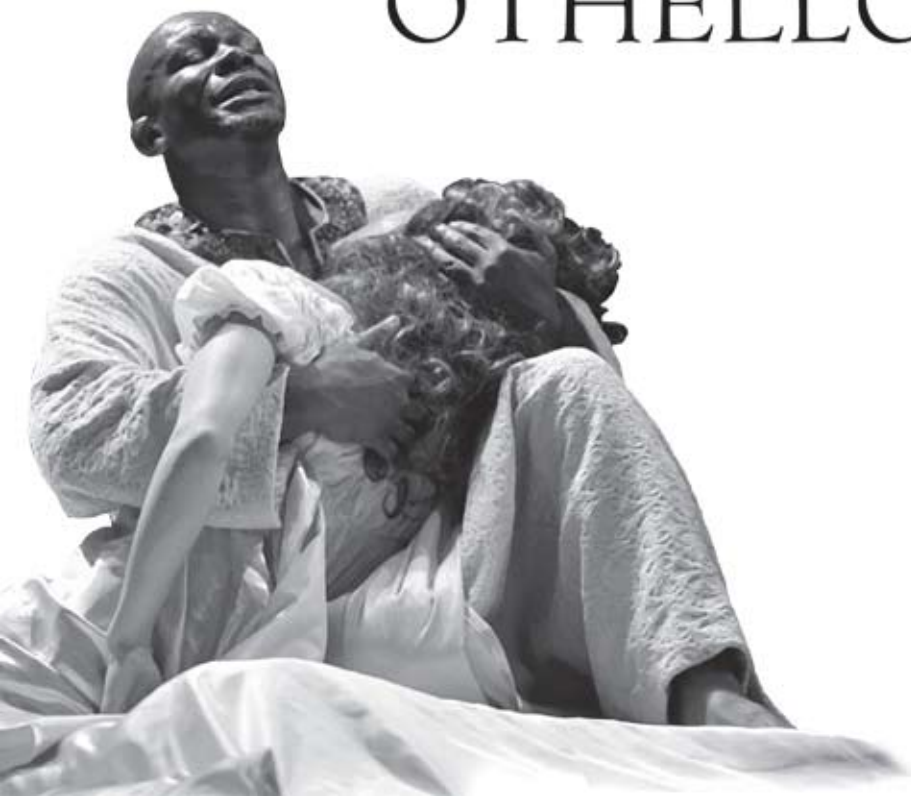

REMZI KİTABEVİ

*William
Shakespeare*

OTHELLO

OTHELLO

William Shakespeare

Othello

Türkçesi
Bülent Bozkurt

Remzi Kitabevi

Çeviride esas olarak aşağıdaki metin kullanılmıştır:
William Shakespeare: The Complete Works.
Edited by Peter Alexander, London, 1951.
Ancak, özellikle *Norton Shakespeare* (1992)
ve başka basımlardan da yararlanılmıştır.
Çeviride Alexander metniyle uyuşmayan bölümler
için önce *Norton Shakespeare*'e bakılması önerilir.

OTHELLO / William Shakespeare
Özgün Adı: *Othello, The Moor of Venice*

©Her hakkı saklıdır.
Bu yapıtın aynen ya da özet olarak
hiçbir bölümü, telif hakkı sahibinin
yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

Yayına hazırlayan: Gül Özseven
Kapak tasarımı: Ömer Erduran

ISBN 978-975-14-1548-6

BİRİNCİ BASIM: Şubat 2013
YEDİNCİ BASIM: Nisan 2023

Remzi Kitabevi A.Ş., Akmerkez E3-14, 34337 Etiler-İstanbul
Sertifika no: 10705
Tel (212) 282 2080 Faks (212) 282 2090
www.remzi.com.tr post@remzi.com.tr
Baskı ve cilt: Seçil Ofset, 100. Yıl Mah., Matbaacılar Sitesi
4. Cad. No: 77 Bağcılar-İstanbul
Sertifika no: 44903 / Tel (212) 629 0615

İçindekiler

Othello Üzerine, 7

Kişiler, 18

I. Perde, 19

II. Perde, 52

III. Perde, 86

IV. Perde, 128

V. Perde, 165

Othello Üzerine

Yazılış, oynanış ve basım tarihleri: *Othello*'nun 1604 yılı başında yazıldığı ve sahnelendiği tahmin ediliyor. 1 Kasım 1604 tarihinde Shakespeare'in kumpanyası tarafından sarayda sahnelenmiş.

Tek oyun olarak ilk basımı ("First Quarto"), Shakespeare'in ölümünde sonra, 1622 yılında yapılmış. Bu basımın başlığında, *Othello*'nun birçok defa Globe ve Blackfriars tiyatrolarında "Majeste Kral'ın Oyuncuları" tarafından oynandığı belirtiliyor.

Muhtemelen Shakespeare'in el yazmasından sahneye uyarlanan metni içeren İlk Quarto'dan biraz daha geniş bir metin 1623 yılında Shakespeare'in oyunlarının ilk toplu basımı olan "First Folio"da yer almış.

Kaynaklar: Shakespeare *Othello*'nun konusunu esas olarak İtalyan oyun ve hikâye yazarı Cinthio (1504-1573)'nin *Hecatommithi* ("Yüz Hikâye") adlı kısa hikâye ("novella") derlemesinden almış. Oyunun İtalyanca kaynağında salt entrika ve gaddarca cinayet öğeleri ön plana çıkıyor. Hikâyede, kötü ruhlu komutan Alfiero (*Othello*'da Iago) Disdemona (Desdemona)'ya kur yapar. Karşılık göremeyince intikam amacıyla onu kocasının yakın arkadaşıyla (*Othello*'da Cassio) zina yapmış olmakla suçlar. Cinthio'nun hikâyesindeki kötü ruhlu karakterin amacı açık. Oysa *Othello*'da Iago'nun amacı karmaşık ve sıra dışı.

Yine, Cinthio'nun hikâyesinde şiddet ve dehşet öğeleri ağırlıklı. Kötü ruhlu komutan Alfiero ile Christophoro Moro (Shakespeare'in

oyununda Mağripli (“Moor”) Othello), Desdemona’yı içi kum doldurulmuş bir çorapla döverek öldürdükten sonra, cinayete kaza süsü vermek için, cinayeti işledikleri odanın tavanını cesedin üstüne yıkarlar. Hikâyenin sonunda Desdemona’nın akrabaları Christophoro Moro’yu öldürerek kızlarının intikamını alır. Kötü ruhlu Alfiero da işkence altında suçunu itiraf eder.

Shakespeare ayrıca, Othello’nun, Desdemona’yı büyü yoluyla kandırdığı suçlamasına karşı yaptığı savunmaya kaynak olarak Pliny’nin, Philemon Holland tarafından *Natural History* (“Doğa Tarihi”) adıyla çevrilen eserinden ve bazı ayrıntılar için de *Venedik Devleti ve Hükümeti* adlı, İtalyanca’dan İngilizce’ye çevrilen bir kiptan yararlanmış.

Oyunun özeti: Birinci perdede, Venedik devletinin hizmetinde Mağripli bir komutan olan Othello, kendisine yaver olarak bayraktarı Iago’nun yerine Michael Cassio’yu seçer. Bu mevkiin kendi hakkı olduğunu düşünen Iago, Othello’nun seçimine son derece içerleyerek intikam almaya azmeder. Othello’nun gizlice Senatör Brabantio’nun kızı Desdemona’yla evlendiğini öğrenince, Desdemona’ya göz koyup ondan yüz bulamayan Roderigo ile birlikte Brabantio’yu gece yarısı uyandırarak ona imalı bir dille evlilik haberini verir.

Bu haber üzerine öfkeden çılgına dönen Brabantio Othello’yu bulur ve onu Desdemona’ya büyü yapmış olmakla suçlar. O sırada Othello ivedilikle Senato’ya çağrılır. Senato’da, Venedik Dükü ile senatörler, Kıbrıs’a bir Türk donanmasının yaklaştığı haberiyle telaşa kapılmışlardır. Brabantio Dük’ün ve senatörlerin önünde Othello’nun Desdemona’ya büyü yaptığı suçlamasını tekrarlar. Othello suçlamayı reddeder ve Desdemona’yla aralarındaki aşkın büyüyle ilgisi olmadığını belirtir. Senato’ya çağrılan Desdemona da Othello’yu doğrular.

Yaklaşan Türk donanmasına karşı Kıbrıs’ı savunmak üzere Othello adaya vali tayin edilir. Desdemona’nın da Othello’ya katılma isteği uygun görülür.

Bu arada Iago Roderigo’yu kıskırtmakta ve yeterince cömert davranırsa Desdemona’ya sahip olabileceğini tekrarlamaktadır.

Othello'nun kendisi yerine Cassio'yu seçmesini hâlâ içine sindiremeyen Iago, karısı Emilia'nın Othello'yla yattığına ilişkin söylentiler olduğunu da bahane ederek intikam planını uygulamaya koyar. Bu amaçla, Desdemona ile Cassio'nun "fazla samimi" olduğunu ima ederek Othello'nun kafasını karıştırmaya karar verir.

İkinci perdede, Othello'nun selefi olan Kıbrıs valisi Montano'ya Türk donanmasının şiddetli bir fırtınada yok olduğu ve tehlikenin geçtiği haberi gelir. Fırtına Venedik gemilerini de dağıttığından, Iago, Roderigo, Emilia, Desdemona ve Cassio Othello'dan önce adaya varırlar. Cassio ile Desdemona arasındaki samimi konuşma ve şakalaşmayı gözlemleyen Iago bu durumu, Roderigo'nun da yardımıyla Cassio'yu gözden düşürmek ve Othello'yu kıskırtmak için kullanmaya karar verir.

Othello hem Kıbrıs'ın Türk saldırısından kurtuluşunu hem de kendi evliliğini kutlamak için adada bir eğlence düzenlenmesini emreder. Cassio içkiye tahammülü olmadığını bildiği için eğlence sırasında içki içmek istemese de Iago'nun ısrarlarına dayanamaz ve sarhoş olur. Bunun üzerine Iago sinsice bir planla Cassio'yu Roderigo ve Montano'yla kavgaya tutuşturur.

Othello durumu haber alıp kavgayı Cassio'nun başlattığını öğrenince onu yaverlikten azleder ve yerine Iago'yu atar.

Üçüncü perdede, Iago'nun önerisiyle, Cassio, Desdemona'dan Othello'yla yeniden arasını bulması için yardım ister. Desdemona da Cassio'yu affetmesi için Othello'ya baskı yapar. Bu arada Iago, planı doğrultusunda Othello'ya Desdemona ile Cassio arasında cinsel yakınlık olduğunu ima etmeyi sürdürür ve bir dost tavsiyesi veriyormuş gibi, Othello'ya ısrarla kıskançlıktan kaçınmasını öğütler.

Othello önce, sadece şüphe üzerine hareket etmeyeceğini söyleyerek densizliği yüzünden Iago'yu terslese de zamanla içine kurt düşer. Bunu fark eden Iago, Othello ile Desdemona arasındaki yaş, ırk ve toplumsal statü farkıyla birlikte, vaktiyle babası Brabantio'yu aldatan Desdemona'nın onu da aldatabileceği ihtimalini de vurgulayarak iftirasını derinleştirir.

Öte yandan Desdemona, Iago'nun karısı Emilia ile konuşurken, Othello'nun hediyesi olan mendilini farkında olmadan yere düşürür. Hemen sonra Emilia mendili alır ve uzun süredir onu çalmasını isteyen Iago'ya verir.

Iago'nun imalarıyla iç huzurunu kaybeden Othello Iago'ya çıkışarak Cassio ile Desdemona arasında ilişki olduğuna dair kanıt göstermesini ister. Iago cevap olarak, Cassio'nun uykusunda Desdemona'yı sayıkladığını ve Desdemona'nın mendiliyle sakalını sildiğini söyler.

Othello Desdemona'yı sorguya çekerek hediyesi olan mendili göstermesini ister. Bu konuyu hafife alan Desdemona mendilin kendisinde olmadığını belirtir ve bir yandan da Cassio'yu affetmesi için Othello'yu sıkıştırmayı sürdürür. Cassio ise, odasında bulduğu mendili hafifmeşrep metresi Bianca'ya verir.

Dördüncü perdede, Othello, Desdemona ile Cassio arasında bir ilişki olduğuna giderek daha fazla inanmakta ve öylesine azap çekmektedir ki, bir ara epilepsi nöbeti geçirerek trans haline girer ve Iago'nun önünde yere yığılır.

Iago, Cassio ile Desdemona arasındaki ilişkiye kanıt olarak bir mizansen hazırlar. Kendisi Cassio ile konuşurken, Othello'ya onları uzaktan izlemesini söyler. Onları gören ancak konuşmalarını duyamayan Othello Desdemona'dan söz ettiklerini sanır. Aslında bu konuşmada Iago ile Cassio, Cassio'nun metresi Bianca'dan söz etmekte ve gülüşerek açık saçık şakalar yapmaktadırlar. Bianca da, Cassio'dan aldığı mendili iade etmek için oraya gelir.

Iago'nun önceki telkinlerinin sonucu olarak bu konuşmaları yanlış yorumlayan ve Desdemona'nın mendilini gören Othello dehşete düşer ve Desdemona'yı öldürmeye yemin eder. Iago'nun Cassio'yu da öldürme önerisini onaylar.

Kıbrıs'a saldırı tehlikesi kalmadığı için Venedik hükümeti Othello'yu geri çağırır ve yerine vekil olarak Cassio'yu tayin eder.

Desdemona yine Cassio ile Othello'nun arasını bulma teşebbüsünde bulunur. Çileden çıkan Othello Desdemona'yı tokatlar. Sonra da onu kendisini aldatmakla ve fahişelikle suçlar. Desdemona'nın

kendini savunma çabaları boşa çıkar. Emilia'nın da onu destekleyerek iffetli bir kadın olduğunu ısrarla vurgulaması etkisiz kalır.

Beşinci perdede, Iago'nun kışkırtmasıyla Roderigo Cassio'yu öldürmeye çalışır, ancak yalnızca yaralamayı becerir. Iago kendi suçunun açığa çıkmasından korkarak Roderigo'yu öldürür.

Desdemona yatak odasında uyumakta iken Othello içeri girer, Desdemona'yı öperek uyandırır ve ruhunu ölüme hazırlamasını söyler. Desdemona'nın suçsuzluğunu açıklama çabalarına ve yalvarmalarına kulak tıkar ve onu boğarak öldürür. Bu sırada Emilia gelir. Othello Emilia'ya Desdemona'yı öldürdüğünü itiraf eder.

Emilia'nın çığlıkları üzerine Iago, Montano ve başkaları oda ya gelir. Othello mendilden söz edince Emilia durumu açıklar ve Desdemona'nın masum olduğunu tekrar eder. Yanıldığını anlayan Othello Iago'ya saldırır, ancak Iago Emilia'yı yaraladıktan sonra kaçır, fakat hemen sonra yakalanır ve geri getirilir. Othello tekrar Iago'ya saldırarak onu yaralar. Cassio da mendilin nasıl kendi eline geçtiğini açıklar. Bunun üzerine Othello kılıcıyla kendini öldürür ve Desdemona'nın cesedinin üstüne yığılır.

Othello ile Shakespeare'in öteki üç büyük tragedyası, *Hamlet*, *Macbeth* ve *Kral Lear* arasında önemli farklar vardır. Othello, ne Lear gibi bir kral, ne Hamlet gibi bir prens, ne de Macbeth gibi kral olma ihtirası olan ve bu ihtirası gerçekleşen bir soylu. Othello sadece Venedik devletinin hizmetinde bir komutan.

Yine *Othello*'da, doğüstü ve ötesi güçlerin fanilerle iletişimi önemli bir tema olarak yer almamış. Bu oyunda Hamlet'in babasının hayaletiyle, Macbeth'in cadılarla, Lear'in Tanrı'yla ve ilahlarla olan etkileşimi ile kıyaslanabilir bir ilişki yok.

Othello, öteki üç büyük tragedyaadan farklı olarak daha “dünyasal” bir oyun. Ağırıklı konuları, aşk, evlilik, kıskançlık ve kötülük. Her dört tragedyada ortak olan tema ise (genel olarak tragedya türünde ve özellikle Shakespeare'in tüm tragedyalarında olduğu gibi) farklı boyutlarıyla ölüm.

Othello'daki aşkın tanımı ve aşk ilişkisinin oyun içindeki geli-

şimi yalın olduğu kadar ilginç ve şaşırtıcı. Othello, Desdemona'ya büyü yaptığı suçlamalarına karşı birbirlerini neden sevdiklerine net bir açıklama getiriyor. "O beni tehlike dolu hayatım için sevdi; ben de onu beni dinleyip anladığı için sevdim; işte yaptığım büyü bu." Othello'nun başlangıçta "büyüleyici" tek bir yanı var: Güzel ve etkili konuşması, "şiiri." Oyun içinde kişiliği, farklı açıdan yine usta bir konuşmacı olan Iago'nun etkisiyle değiştikçe bu özelliğini yitiriyor.

Othello, "Desdemona'yı genç, güzel, soylu ve beyaz olduğu için sevdim," demiyor. Böyle olduğuna dair başka bir işaret de yok. Desdemona da Othello'yu, olgun, yakışıklı, şefkatli ve siyah olduğu için sevmiyor. Uzun uzun karşılıklı konuşma fırsatı buluyorlar (her ne kadar konuşan genellikle Othello, dinleyen Desdemona olsa da) ve evliliği düşünecek kadar yakınlaştıkları sonucuna varıyorlar. Aşkın başlangıcı bu kadar sade.

Othello'nun siyahlığı (veya esmerliği), yaşı, yabancılığı – Venedikli olmayışı – ilkel ve pagan soydan gelmiş olması; Desdemona'nın gençliği, saflığı, beyazlığı ve soyluluğu sonradan gündeme geliyor.

Kimi eleştirmenlere göre Othello'yu sonunda suç işlemeye götüren onun içindeki illellik ve vahşilik potansiyeli değil, Venedik toplumunun içindeki yoz ve çarpık unsurlarla, nedeni, kaynağı, hedefi belli olmayan, ama aracısı Iago olan "kötülük" olgusu.

Othello pek çok yönden sanki Shakespeare'in "Bir tragedya nasıl yaratılır?" sorusuna verdiği cevap niteliğinde. Konunun başlangıç, gelişim ve sonuç aşamalarıyla kurgulanışı neredeyse kusursuz.

Başlangıçla sonraki bölümler arasındaki tematik karşıtlıklar, kişiler arasındaki çekişmelerle birleştiğinde sahnede son derece etkili ve "sürükleyici" bir gerilim süreci yaşanıyor.

Başlangıçta Othello seçkin ve güvenilir bir komutan olarak Venedik devletinin hizmetinde görev yapıyor. Kıbrıs'a yaklaşan Türk donanmasına karşı Venediğin tek güvencesi. Bu aşamada siyahlığı, yabancılığı veya bir başka önyargı gündemde değil. Senatör Brabantio'nun kızıyla, babasının rızası olmadan evlenmiş olmasını

Venedik Dükü ve senatörler önemsemiyor – hem Othello’nun komutanlık becerisine acilen ihtiyaç duydukları için hem de Senato’daki konuşmasından etkilendikleri ve Desdemona’nın ona niye âşık olduğunu anladıkları için. Görünüşe göre Venedik Othello’yu bağrına basmaya hazır.

Sonra, Iago adlı bir subayın küskünlüğü olaylar zincirini tetikliyor. Aşkın o kadar da güçlü olmadığı, daha gelişmeye fırsat bulamadan kıskançlığın gölgesiyle zayıflayabildiği, Venedik toplumunda siyahların ve yabancıların o kadar da benimsenmediği, askerlerin askerlik dışı yaşama uyum sağlamakta zorlanabileceği ortaya çıkıyor. Kendine güveni – zaman zaman “teveccühü” – sınırsız, seçkin bir komutan, olağanüstü etkili bir konuşmacı, dürüst ve saf bir insan olan Othello, ustalıklı kurgulanmış ama sıradan, “domestik” bir entrika ya kurban gidiyor.

Othello oyunun başında komutanlık dışındaki özellikleriyle dikkati çekiyor ve kendini gösteriyor. Daha sonra komutan olarak kendini kanıtlama fırsatı görünür gibi olup kayboluyor. Bu nedenle değil ama bu aşamadan sonra sivil topluma, baştaki gibi onun seçkin ve saygın bir üyesi olarak dönemiyor. Başlangıçtaki şiirli konuşması basıkı altında yerini hezeyana, azameti ve coşkusu yerini derin bir üzüntüye, ruh çöküntüsüne ve dizginlenemeyen bir barbarlığa bırakıyor. Sonunda, mutlu ve onurlu bir yaşam sürme imkânı kalmayınca, yenilgiye uğramış bir Romalı komutan gibi, geçmişi anıp – bir anlığına geçmişe dönüp – onurlu ölümü seçiyor.

Desdemona’nın karakteri de oyun içinde Othello’nunkine paralel bir değişime uğruyor. İlk sahnelerdeki cesur, güçlü ve kararlı, Cordelia gibi sözünü sakınmayan, babasına karşı çıkacak kadar başına buyruk, yer yer esprili, asker karısı olmaya hazır, geleceğe ümitle bakan Desdemona gidiyor, yerine kafası karışık, meramını anlatamayan, kırılğan, çaresiz bir kadın geliyor.

Iago, sanki kötü bir şakayı gidebileceği en uç sınıra kadar götürmeye azmetmiş, saplantılarla beyni hasar görmüş, ne yapması gerektiğini en ince ayrıntılarıyla hatırlayan, ama onu neden yapması ge-

rektiğini tam bilemeyen ve önemsemeyen, çığırından çıkmış bir soy-tarı, bir “ajan.” Zeki, kurnaz, etkileyici, olmayacak yerlerde komiklik yapmaya meraklı, zaman zaman “absürde” varan, içi boş konuşmalarında bile usta bir konuşmacı; sahte ama çarpıcı söylemiyle, klasik çağın geç dönem “sofistleri” gibi, insanları kandırmaya, eğriyi doğru göstermeye odaklanmış yoz bir safsatacı.

Öte yandan, soyut bir “kötülük olgusunun” temsilcisi olması dışında, Shakespeare’in Macbeth gibi başka “kötü ruhlu” karakterlerinden farklı olarak Iago, zaman zaman da olsa onu yüceltebilecek düşünce derinliğinden yoksun. O yüzden, bizi nedensiz kötülüğün ne olduğunu ve niye var olduğunu sorgulamaya zorlaması dışında, kişiliği büyümüyor ve evrenselleşmiyor.

Yine de Shakespeare Iago’nun kişiliğinde, komik olanla trajik olanın ustalıklı sentezlerinden birini yaratmış. Gerçek derinlik Iago’nun monologlarında, Roderigo ile olan konuşmalarında değil, oyunun ileri aşamalarında Othello ile birlikte olduğu sahnelerde. Iago büyük bir maharetle Othello’yu aptal yerine koyarken, Iago’ya rağmen, komik olanla trajik olanın kesiştiği noktanın, belki benzersiz bir kara komedinin, ne kadar derin, tuhaf, anlamlı ve riskli (gülünmemesi gereken yerde seyirciyi yüksek sesle gülmenin eşliğine getirdiği için) olduğunu görüyoruz. Bu oyunda Shakespeare bir kere daha yaşamın derinliğinde trajediyle komedinin nasıl iç içe olabileceğinin çarpıcı bir örneğini veriyor.

Bu oyunda “Mağripli” (“Moor”) Othello’nun kimliği tartışma konusu. Shakespeare’in aklında nasıl bir Othello varmış? Bir kuzey Afrikalı mı, yoksa zenci mi? Cevap bilinmiyor. Günümüze ulaşan bir tablodan anladığımız kadarıyla, 1600 yılında Londra’da bulunan (ve Shakespeare’in görmüş olabileceği) Fas’ın İngiltere büyükelçisi tipik bir kuzey Afrikalı (“Mağripli”). Ayrıca, Shakespeare’in kaynağındaki hikâyenin başkişisinin adı Christophoro Moro (“Moor” - “Mağripli”).

Ancak, oyun içindeki değiniler Shakespeare’in Othello’yu daha çok bir zenci olarak düşündüğünü gösteriyor. Shakespeare’in yaşı-

dığı döneme ait bazı yayınlarda, açıkça zenci olduğu görülen figürler de “Moor” (“Mağripli”) olarak tanımlanmış. Oyunun günümüze kayıtları ulaşan gösterimlerinde Othello genellikle zenci olarak düşünülmüş.

OTHELLO

Venedik Mağriplisi'nin Trajedisi

KİŞİLER

OTHELLO	Venedik'te bir Mağripli
DESDEMONA	Othello'nun karısı
MICHAEL CASSIO	Othello'nun yaveri
BIANCA	Cassio'ya âşık bir fahişe
IAGO	Othello'nun bayraktarı
EMILIA	Iago'nun karısı
SOYTARI	Othello'nun uşağı
DÜK	Venedik Dükü
BRABANTIO	Desdemona'nın babası, senatör
GRATIANO	Brabantio'nun kardeşi
LODOVICO	Brabantio'nun akrabası
SENATÖRLER	
RODERIGO	Desdemona'ya âşık, Venedikli bir beyzade
MONTANO	Kıbrıs valisi
TELLAL	

Saraylılar, maiyettekiler, görevliler, kolcular, denizciler, Kıbrıslı beyzadeler, çalgıcılar, haberciler

William Shakespeare

- ♦ Antonius ve Kleopatra
- ♦ Atinalı Timon
- ♦ Bir Yaz Gecesi Rüyası
- ♦ Coriolanus
- ♦ IV. Henry
- ♦ Fırtına
- ♦ Hamlet
- ♦ Huysuz Kız
- ♦ Julius Caesar
- ♦ Kısasa Kısas
- ♦ Kış Masalı
- ♦ Kral Lear
- ♦ Macbeth
- ♦ On İkinci Gece
- ♦ Othello
- ♦ Romeo ve Juliet
- ♦ Size Nasıl Geliyorsa
- ♦ Soneler
- ♦ III. Richard
- ♦ Venedik Taciri
- ♦ Veronalı İki Beyzade
- ♦ Windsor'ın Şen Kadınları
- ♦ Yanlışlıklar Komedyası
- ♦ Yeter ki Sonu İyi Bitsin
- ♦ Yok Yere Yaygara

ISBN 978-975-14-1548-6

9 789751 415486